

Kunnskapsdepartementet
Opplæringsavdelingen
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Dato: 22.12.2014

Vår ref.: 14/07512
Deres ref.: 14/4955-

Saksbehandler: Anne Løken 6723 5426 (anne.loken@hioa.no)

Høring - forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven - krav om relevant kompetanse i undervisningsfag, endring av navn på RLE-faget m.m.

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev av 22. oktober 2014 der det bes om uttalelser til forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven.

Ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har saken vært forelagt aktuelle fakulteter. Høgskolens høringsuttalelse bygger på innspill og kommentarer fra Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier som bl.a. gir grunnskolelærerutdanning, faglærerutdanning og yrkesfaglærerutdanning.

Høgskolen vil uttale følgende til de foreslåtte endringene i opplæringsloven og privatskoleloven:

Til høringsnotatet pkt. 2 – Forslag om krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Departementet foreslår å skjerpe gjeldende kompetansekrav etter opplæringsloven, slik at det blir krav om relevant kompetanse i undervisningsfag for alle lærere; videre at den særlige adgangen som skoler med små ungdomstrinn har til å fravike kompetansekravene for undervisning, oppheves. Det første punktet innebærer at lærere som fullførte sin utdanning før 1. januar 2014 ikke lenger vil være unntatt kravet om relevant kompetanse i undervisningsfag, slik det har vært åpnet for. Det andre punktet innebærer at den særlige ordningen for skoler som har ungdomstrinn med færre enn 60 elever og færre enn 5 lærerårsverk, opphører. Departementet foreslår å videreføre unntaksbestemmelsene om at kravene ikke skal gjelde for lærere som er midlertidig ansatt eller ansatt på vilkår. Det foreslås også å videreføre bestemmelsen om at skoleeier kan fravike kravet om relevant kompetanse i tilfeller der skolen ikke har nok kvalifisert undervisningspersonale i faget.

Høgskolen i Oslo og Akershus støtter forslagene, dvs. at læreren som hovedregel må ha enten 30 eller 60 studiepoeng i faget hun/han skal undervise i, varierende med fag, skoletrinn og skoleslag. Vi viser samtidig til det vi sier til høringsnotatet pkt. 4 om endringer i RLE-faget (ndf.). Her understreker vi at kravene må gjelde alle skolefag, og at dersom forslaget om å innlemme 15 studiepoeng (K)RLE i faget pedagogikk og elevkunnskap blir realisert, må dette ikke bli en "sovepute" for skoleledere.

Vi vil påpeke at det er utfordringer i å møte behovene for videreutdanning av lærere, da lærerutdanningene i dagens situasjon ikke har kapasitet til å videreutdanne alle dem som ønsker dette og er motivert. Myndighetene må derfor følge opp dette med midler som sikrer videreutdanning i alle skolefag gjennom en langsiktig og bred satsing, og ikke utelukkende i realfagene. På denne måten vil vi også kunne utnytte all kompetansen lærerutdanningsinstitusjonene besitter.

I høringen av forslag til endringer i opplæringsloven og privatskoleloven om krav til kompetanse for undervisning i grunnskolen og videregående opplæring i 2010/2011 (KDs ref. 201005135), uttalte daværende Høgskolen i Oslo bl.a. følgende om undervisningspersonale med kompetanse som var oppnådd før endringene i lov og forskrift skulle tre i kraft: «... Skoleeier må likevel legge til rette for kompetanseheving hos lærere med "eldre" formell kompetanse gjennom etter- og videreutdanning. Her kunne man også vurdere ordninger der lærere med "eldre" formalkompetanse og lang undervisningserfaring i aktuelle fag gjennomgår realkompetansevurdering i forhold til de nye kompetansekravene, med eventuelle påbyggingskurs, slik at deres samlede kompetanse kan likestilles med den "nye" formelle kompetansen som kreves for undervisning.»

Med den innskjerpingen departementet når foreslår i kompetansekrav for lærere med utdanning fra før 1. januar 2014, er dette svært aktuelt også framover.

Til høringsnotatet pkt. 3 – Klargjøring av hvilke avgjørelser i skolesammenheng barneverntjenesten kan ta på barnets vegne når barnevernet har overtatt omsorgen for barnet

Høgskolen har ikke kommentarer til dette punktet.

Til høringsnotatet pkt. 4 – Forslag om endring av navn på faget religion, livssyn og etikk (RLE) til kristendomskunnskap, religion, livssyn og etikk (KRLE) og innføring av en bestemmelse i læreplanen om undervisningstid knyttet til kristendomskunnskap

Departementet foreslår to endringer:

- Endring av fagnavnet i opplæringsloven § 2-4 og læreplanen fra «religion, livssyn og etikk» (RLE) til «kristendomskunnskap, religion, livssyn og etikk» (KRLE).
- Endring av læreplanen ved at det i avsnittet om timetall tas inn et krav om at om lag halvparten av undervisningstiden i faget skal brukes til kristendomskunnskap.

Høgskolen i Oslo og Akershus går imot disse endringene. Vi mener de vil føre til en svekkelse av faget – og også til en svekkelse av kristendomsundervisningen som forslaget er ment å skulle styrke.

Departementet foreslår ingen endringer i kompetansemålene for faget. Dette støtter vi.

Intensjonen

Regjeringen ønsker at kristendom skal vies mer tid og oppmerksomhet i undervisningen i faget og grunngrir dette med «denne religionens sterke historiske plass i Norge» (høringsnotatet, pkt. 4.1).

Det er bred enighet om at kristendom vies mest tid i faget RLE, og det gjøres i gjeldende plan. Det nye forslaget har møtt motstand fra kretser som ikke ønsker mer kristendomsundervisning på bekostning av andre religioner, filosofi og etikk. Men forslaget har også møtt motstand fra kretser som deler regjeringens intensjon om å fremme kristendomsundervisningen. Fra flere hold er det påpekt at endringen vil virke mot sin hensikt – kristendomsundervisningen vil bli faglig svekket, og færre grupper vil få del i den.

Denne kritikken kan ikke møtes med å gjenta argumentene for å gi kristendommen god plass, da fagmiljøene i det vesentlige deler disse argumentene. Spørsmålet blir hvordan man best kan sikre et solid religions-, livssyns- og etikkfag som alle har tillit til og deltar i, og som dermed også best kan gi en solid kristendomsundervisning for alle.

Kristendomskunnskap i dagens plan

Få bestrider at kristendommen er viktig og skal ha plass deretter. Og – som allerede påpekt – den er godt dekket i dagens RLE-plan, med formuleringen om at kristendomskunnskap skal ha «den kvantitativt største andelen av lærestoffet» (læreplanen i RLE, avsnittet «Formål»). Kristendomskunnskap er allerede sikret gjennom flest kompetansemål, som skal styre undervisningen, slik det også ble påpekt fra fagmiljøene straks KRLE-forslaget ble kunngjort (jf. Afdal m.fl.: «KrFs kunststykke», Klassekampen 8. oktober 2013). Ifølge

kunnskapsministerens presentasjon på pressekonferansen 22. oktober 2014 om endringer i RLE-faget viste en undersøkelse om tidsbruk som ble gjennomført i 2000, at lærerne i faget brukte fra under 30 til opp mot 80 % av tiden til kristendomsundervisning. Vi har ikke nye tall om tidsbruk i dag. Men et slikt sprik i tidsbruk vil åpenbart være i strid med intensjonene i dagens læreplan.

RLE-faget rommer kristendom, andre religioner/livssyn og filosofi/etikk og består ikke bare av avgrensede og gjensidig utelukkende størrelser. Her er sammenlikning, tverrgående temaer, ulike perspektiver. F.eks. tilhører Tanak/GT både jødedom og kristendom, og religionskritikk er også en del av kristendommens virkningshistorie. I filosofi og etikk opptrer en rekke tenkere som også tilhører kristendomshistorien. Redigering og alternative vinklinger kan raskt gi «om lag halvparten» kristendomsundervisning uten lovendring. Forslaget om å lovfeste at om lag halvparten av undervisningstiden i faget skal øremerkes kristendoms-kunnskap, framstår som unødvendig.

K-ens symbolkraft

Har man sett faget fra innsiden, vet man hvor elastisk K-en er. Men sett fra samfunnet vil bokstaven gi tapt tillit. Og tapt tillit vil føre til at flere vil ønske fritak fra viktige deler av faget.

Selv om det foreslåtte KRLE-faget etter loven skal være et ordinært skolefag, vil K-en gjøre at det ikke oppleves slik. Både det symbolske i navneendringen og mer kristendom i forhold til andre religioner og livssyn vil framprovosere fritak som splitter elevene. Fritak vil dessuten i særlig grad ramme nettopp kristendomsdelen.

Som reaksjon mot den varslede K-en planlegges også privatskoler med alternativ livssynsprofil. De gruppene som kan minst om kristendommen fra før, vil lære enda mindre ved den foreslåtte endringen.

K-en i fagnavnet representerer en svært uheldig symbolmarkering. Dette kommer også fram i departementets høringsnotat, som gjengir den historiske begrunnelsen for at man i 2008 endret fagnavnet fra KRL til RLE. I forarbeidene til lovendringene om navneendringen den gangen uttalte departementet bl.a.: «Ei endring av namnet vil vere eit viktig signal om ei kvalitativt likeverdig behandling av alle religionar og livssyn» (Ot.prp. nr. 54 [2007–2008]). De foreslåtte endringene kan i praksis bli små, men en gjeninnføring av K-en i navnet vil svekke fagets troverdighet som nøytral fellesarena for kunnskap og samtale. Det kan bli kostbart for faget og gjøre det sårbart i framtiden.

Faget kan også miste tillit i lærerutdanningen, der vi er så heldige å rekruttere studenter med ulik livssynsbakgrunn. Dette mangfoldet kan svekkes hvis faget i større grad framstår som kristendomsfag. Med svakere rekruttering må vi regne med flere ufaglærte (K)RLE-lærere og dårligere kristendomsundervisning. Ved HiOA er RLE-faget i dag svært populært både blant grunnskolelærerstudentene og studenter i faglærerutdanning for tospråklige lærere. Dette var ikke tilfellet da KRL-faget ble tilbudt de siste studentgruppene. Erfaringsmessig mener vi at symbolkraften i K-en er så sterk at den vil føre til at de flerspråklige studentene ikke ønsker å studere og undervise i faget.

Et felles rom i et flerkulturelt samfunn

RLE er resultat av en lang prosess med grundige faglige, livssynspolitiske og juridiske avveininger. Norge har i dag et internasjonalt unikt religions-, livssyns- og etikkfag. Det kjennetegnes av en balanse og fleksibilitet som har minsket behovet for fritak og gjort det til et reelt fellesfag med bred tillit. Denne sårbare balansen står nå i fare for å gå tapt.

I høringsnotatet heter det (pkt. 4.1): «Endringsforslaget vil trolig medføre mindre tidsbruk på undervisning i jødedom, islam, hinduisme, buddhisme og livssyn, samt filosofi og etikk.» Det er uklart hva som ligger i «trolig». Hvis intensjonen med endringen er å styrke kristendomsdelen, vil dette nødvendigvis skje på bekostning av de andre delene av faget.

Dagens RLE-plan gir kristendommen en nødvendig og bred plass. Samtidig sikrer den en nødvendig kunnskap om andre religioner og livssyn, og bidrar dermed til forståelse og respekt for den enkeltes religiøse og kulturelle identitet.

RLE-faget – som også rommer filosofi og etikk – skal dessuten gi elevene redskaper til å møte andre ikke bare ut fra en medbragt identitet, men ut fra en felles fornuft. Den felles, fornuftsbaserte samtalen er grunnleggende i et flerkulturelt samfunn, og her står felles kunnskap helt sentralt.

Forholdet til PEL-faget i grunnskolelærerutdanningene

Da de foreslåtte endringene for RLE-faget ble lagt fram på pressekonferansen 22. oktober 2014, viste kunnskapsministeren i sin presentasjon til at departementet også ønsker å gjøre endringer i grunnskolelærerutdanningene ved at (K)RLE fra 2017 skal utgjøre en egen modul tilsvarende 15 studiepoeng i faget pedagogikk og elevkunnskap (PEL).

HiOA er sterkt kritisk til forslaget om å integrere 15 studiepoeng skolefag i PEL-faget. Det er vanskelig å forstå rasjonaliteten i å skulle knytte en fordypning i ett skolefaglig emne inn i pedagogikk og elevkunnskap, som har en yrkesrettet, allmennpedagogisk profil. Da de nye grunnskolelærerutdanningene ble utviklet, var det to temaer som stod sentralt i utvidelsen av pedagogikkfaget til pedagogikk og elevkunnskap på 60 studiepoeng: For det første skulle det nye PEL-faget sikre et flerfaglig samarbeid, dvs. at det ikke bare skulle være fagpedagoger som underviste i det. Én måte å gjøre dette på har vært gjennom bacheloroppgaven på 15 studiepoeng. Denne kan være knyttet til andre fag enn pedagogikk og elevkunnskap. En annen måte har vært å ha temaer som krever flerfaglig innsats, f.eks. grunnleggende ferdigheter, tilpasset opplæring, demokrati og miljøspørsmål. For det annet ønsket RLE-faget i 2010 å ha et definert studiepoengtema knyttet til danning inn i PEL. Dette forslaget vant ikke gehør i rammeplanutvalget – danning var noe alle fag måtte ivareta. Å integrere en skolefaglig enhet i (K)RLE som et 15-studiepoengsemne i PEL-faget, slik det nå tas til orde for, vil bety at andre komponenter og den flerfaglige dimensjonen i PEL reduseres tilsvarende. Konsekvensen kan bli at faget ikke imøtekommer de ambisiøse intensjonene som er nedfelt i de nasjonale retningslinjene for grunnskolelærerutdanningene. Av disse framgår det at pedagogikk i utgangspunktet skal fremme flerfaglig arbeid med temaer som danning, etikk og flerkulturelle perspektiver. Våre fagmiljøer arbeider flerfaglig i dag og videreutvikler løpende de samarbeidsområdene som er etablert. Til dette trengs det ingen reform eller endringer i planverket.

Høgskolen reagerer på at det nå kommer forslag om innføre K-en i skole- og lærerutdanningsfaget RLE, samtidig som det legges føringer på utformingen av framtidig lærerutdanning med integrering av 15 studiepoeng (K)RLE i lærerutdanningens PEL-fag, men uten at man forholder seg til pågående prosesser. Her tenker vi både på Ludvigsen-utvalgets utredning av fagprofil og innholdsområder i grunnopplæringen, og på den bebudede lærerutdanningsreformen med femårig utdanning. I tillegg er det nedsatt et eget utvalg under Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) som skal vurdere dagens læringsutbyttebeskrivelser i grunnskolelærerutdanningene. Før det eventuelt vedtas endringer i RLE-faget, må det foretas helhetlige vurderinger som del av de pågående utredningene. Det samme gjelder i forhold til føringer som legges på innholdet i en femårig lærerutdanning gjennom PEL-faget, slik det ble presentert på den nevnte pressekonferansen, men der dette likevel ikke er tatt opp i foreliggende høring. Uansett hva man måtte mene om innholdet i PEL-faget, må læringsutbyttebeskrivelsene i faget vurderes samlet og i en helhet når hele planen skal revideres fram mot femårig lærerutdanning.

På pressekonferansen ble det framholdt at innføring av 15 studiepoeng (K)RLE i faget pedagogikk og elevkunnskap ikke skal gi formell undervisningskompetanse i (K)RLE-faget. Vi er imidlertid bekymret for at dette i praksis kan bli en "sovepute" for skoleledere. Vi ser det som uforsvarlig å undervise i så viktige temaer med et så "betent" innhold som religion, livssyn og etikk. Samme regler må gjelde for (K)RLE som alle andre skolefag, jf. også våre kommentarer til høringsnotatet pkt. 2 om krav om relevant kompetanse i undervisningsfag.

Endringer i skole- og lærerutdanningsfagene må vurderes under ett for å få på plass gode og egnede modeller. Skolen og lærerutdanningen er for viktige til å bli behandlet så tilfeldig som det vi nå opplever.

Med hilsen

Kari Toverud Jensen
rektor

Ann Elisabeth Wedø
høgskoledirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ingen håndskrevne signaturer